

Prioritera infrastruktursatsningar i Stockholms län – det gynnar hela landet

Inledning

Under sommaren 2023 startade den infrastrukturplanering som kommer att ligga till grund för ekonomiska ramar och prioriterade åtgärder och objekt i kommande nationella och regionala transportplaner. Samordning och förankring mellan nationella, regionala och lokala intressenter är av stor betydelse för att göra sammanvägda och kraftfulla inspel till den nationella infrastrukturplaneringen. Kommunerna vill samverka med näringsliv, Länsstyrelsen, Trafikverket och andra intressenter för att påvisa hur infrastrukturen i Stockholms län har avgörande betydelse för landet som helhet. Det är av yttersta vikt att processer för framtagandet av nationell plan, länsplan, och storregional systemanalys är transparenta, förutsägbara och förankrade.

Kommunerna i Stockholms län konstaterar att det finns stora behov av nya infrastrukturinvesteringar och utveckling av transportsystemet men är medvetna om att resurserna inte räcker till allt. Det finns också en gemensam klimatutmaning där transportsystemet spelar en viktig roll.

Stockholms län har en central roll i landets totalförsvaret genom att fungera som navet för beslutsfattande, ledning, kommunikation, och internationell representation. Dess betydelse sträcker sig långt utöver det politiska och administrativa ansvaret och inkluderar symboliska och psykologiska aspekter som påverkar nationens enhet och motståndskraft i tider av prövning. Investeringar i transportinfrastruktur i huvudstadsområdet är nödvändigt för att bygga upp totalförsvarets motståndskraft och förmåga att möta hot och kriser. En välfungerande och modern infrastruktur är grundläggande för att säkerställa snabb kommunikation, effektiv respons, skydd av samhällsviktiga platser och en stark närvaro på både nationell och internationell nivå.

Med detta som utgångspunkt blir det allt viktigare med samordning och gemensamma prioriteringar mellan kommunerna. Demografi, ekonomi och arbetsmarknad utvecklas starkt i Stockholms län och det behövs en ökad tilldelning av resurser till transportsystemet som motsvarar länets betydelse för den ekonomiska utvecklingen.

Det finns också skäl att stärka den ekonomiska utvecklingen och arbetsmarknaden genom att göra större satsningar på infrastrukturen. Om BNP faller så utgör infrastrukturinvesteringar ett viktigt instrument för att dämpa effekterna på arbetsmarknaden. Inför regeringens kommande förslag om de ekonomiska ramarna för åtgärder i transportinfrastrukturen behöver Stockholms läns behov synliggöras och ges ett större utrymme. En ökad tilldelning i nationell plan och länsplanen stärker konjunkturen i Sveriges tillväxtmotor. Tjugofyra kommuner i Stockholms län har enats om denna gemensamma inriktning och prioritering för infrastruktur, resor och transporter som är viktigast för kommunernas framtida utveckling.

Möjligheter och utmaningar med infrastrukturen i Stockholms län

Stockholmskommunerna fungerar som hela landets tillväxtmotor med en ekonomi som är avgörande för hela landet. Stockholms län står för ca en tredjedel av hela Sveriges BNP och hälften av statens intäkter. Goda kommunikationer är ett krav för att Stockholms län ska fungera som en god livsmiljö för människor och vara en attraktiv region för företag och andra verksamheter. Stockholms län har stora behov av såväl nyinvesteringar som förbättrat underhåll för att utvecklas i takt med andra storstadsområden i vår omvärld. Skattebetalare och näringsliv är beroende av att stat, region och kommuner löser denna uppgift. Länet och Sverige har inte råd med kapacitetsbrister och dåligt fungerande transportsystem.

Utbyggnaden av pendlingsmöjligheter, godstransporter och fritidsresor behöver utvecklas samordnat och strategiskt. Infrastrukturplaneringen behöver också hänga ihop med bostadsbyggandet. Här finns eftersatta behov för att klara god framkomlighet och rimliga restider i både befintliga och planerade bostadsområden och det måste få stort genomslag i både länsplan och nationell plan.

Det krävs ökade ansträngningar för att stärka delaktigheten och förankringen av regionala mål, planer och prioriteringar. Genom stark förankring tydliggörs vägval, mål och prioriteringar så att infrastruktursatsningarna i Stockholms län bidrar till hela landets utveckling.

Omställningen till ett mer hållbart transportsystem förutsätter en kombination av satsningar på ny infrastruktur, cykel- och kollektivtrafik, båttrafik och åtgärder för mobility management. Satsningarna behövs för att förändra beteenden och transportval mot ökad hållbarhet. Befintlig infrastruktur behöver användas mer effektivt. Satsningar på ny infrastruktur behövs för att stärka tillgängligheten. Stockholms län behöver bindas samman med ett attraktivt och robust system för kollektivtrafik.

Standarden på länets vägnät behöver utvecklas så att hela Stockholmsregionen kan vara livskraftig. I de delar av länet där t ex kollektivtrafik och elektrifiering har svårt att räkna till behöver vägnätet förbättras så att människor kan ta sig till och från sin bostad med bil.

Prioriterade infrastruktursatsningar för tillväxt och hållbar utveckling

Tilldelning och finansiella ramar

Utifrån länets stora behov av resor och transporter så måste de statliga investeringarna i regionens infrastruktur öka och ramarna i nationell plan och länsplanen höjas. Detta gäller både namngivna objekt, tilldelning i åtgärdsområden och potter i nationell plan samt ökad ram till regionen i länsplanen.

I vårt växande län ställs stora krav på infrastrukturens fortsatta utveckling samt drift och underhåll. Idag finns brister i vägar, järnvägar och flyg som dagligen påverkar människor och näringsliv negativt genom trängsel, störningar och förseningar. Möjligheten till hållbara resor och transporter behöver öka genom satsningar på ny teknik, elektrifiering, kollektivtrafik och cykel.

Den ekonomiska ramen behöver stå i proportion till länets storlek avseende ekonomi och befolkning. Kommunerna i länet och landet som helhet kommer att drabbas hårt om Stockholms läns andel av nyinvesteringar minskas i nationell plan. Det riskerar också att drabba de följdinvesteringar som är nödvändiga för att optimera transportsystemet. Det är avgörande att Stockholms län inte halkar efter i satsningarna på infrastrukturen. Kommunerna i länet bedömer att det behövs ökade ansträngningar för att stärka samordningen.

Behovet av ökat samarbete och dialog mellan Region Stockholm och kommunerna i infrastrukturplaneringen

Genom samordning och dialog med kommunerna och Regionen i länsplansprocessen och andra regionala samarbeten skapas en bred förankring inför kommande nationell plan och länsplan som kopplar till kommunernas planering. Kommunerna i länet bedömer att det behövs ökade ansträngningar för att stärka samordningen.

Region Stockholm är ansvarigt organ för länsplanen och regional planering i Stockholms län. Det finns stora möjligheter i att bygga upp ett nära samarbete mellan Regionen och länets kommuner i arbetet med inspel till nationell plan, framtagandet av länsplanen och den regionala utvecklingsplanen (RUFSS) med mer. Det kan bidra till att skapa nyttor på både nationell, regional och lokal nivå.

Den storregionala systemanalysen 2020 är ett exempel där det finns brister i den regionala samordningen och förankringen. Den innebär att Stockholmsregionen får ett relativt sett mindre utrymme bland prioriterade objekt jämfört med övriga regioner i Mälardalen. Det är också ett exempel på process där Regionen behöver bygga upp ett tätare samarbete med länets kommuner.

Hålla fast vid gällande planer och projekt

Det är en central och avgörande utgångspunkt att gällande nationella plan och länsplan ligger fast. Det innebär att befintliga planer ska genomföras och pågående projekt slutföras.

Detta krävs för att få stabilitet och framförhållning i infrastrukturens system som också kan anpassas till den övriga samhällsplaneringen och kommunernas fysiska utveckling med exempelvis bostadsbyggande och följdinvesteringar i transportsystemet. Förutsägbarheten är också viktig för näringslivet som behöver tydlighet för att bedriva och utveckla sina verksamheter.

Stå fast vid Stockholmsöverenskommelsen och Sverigeförhandlingen

Det är av avgörande betydelse att samtliga parter som ingår avtal och överenskommelser om medfinansiering och samarbete står fast vid och tar ansvar för både finansiering, planering och genomförande.

Både Stockholmsöverenskommelsen och Sverigeförhandlingen är exempel på förhandlingar som innehåller stora kollektivtrafikprojekt och omfattande bostadsbyggande i många olika kommuner. Projekt som ligger inom dessa avtal måste prioriteras och ligga fast i den kommande transportplaneringen.

Prioritering av åtgärder

Kommunerna i Stockholmsregionen ser ett behov av att gemensamt lyfta en prioriterad inriktning för länets infrastrukturbyggnad och framtida utveckling för resor och transporter.

Kommunerna vill gemensamt lyfta fram behovet av:

- Att statliga förhandlingar och avtal följs och att avtalade projekt slutförs
- Tvärförbindelser som binder samman länets olika delar prioriteras
- Bytespunkter för kollektivtrafiken
- Kapacitetshöjande åtgärder för näringslivets transporter och kollektivtrafik
- Ökade möjligheter till hållbara resor och transporter
- Höjd standard för vägnätet i hela länet
- Stärkta förutsättningar för flygtrafiken med anslutande transporter

Det fortsatta arbetet med att prioritera åtgärder måste i högre grad baseras på nyttoanalyser. Stockholms läns betydelse som tillväxtmotor och transportnod för såväl flyg-, väg- och tågtransporter behöver väga tungt i sådana nyttoanalyser.

Nationell nytta. *Stora projekt som har nationell nytta för medborgare och näringsliv. De bidrar till ekonomisk tillväxt, effektiva transporter och hög tillgänglighet. Stockholms län har också stor betydelse för arbetsmarknaden, innovation och forskning, internationella anslutningar, totalförsvar och krisberedskap. Investeringar i Stockholms infrastruktur är en investering i hela landets framtida utveckling. En välfungerande och modern infrastruktur i huvudstadsområdet har potential att generera omfattande ekonomisk, social och strategisk nytta på både lokal och nationell nivå.*

Infrastrukturinvesteringar i Stockholms län genererar omfattande nationell nytta på flera olika sätt:

1. *Totalförsvar och krisberedskap.* En robust infrastruktur i huvudstaden är av strategisk betydelse för totalförsvaret. Vid eventuella kriser eller hotbildssituationer är det avgörande att snabbt kunna förflytta resurser, personal och utrustning. Dessutom kan välplanerad infrastruktur underlätta samordning och logistik vid olika typer av katastrofer.
2. *Ekonomisk tillväxt.* Stockholms län är landets ekonomiska och finansiella centrum. Investeringar i infrastruktur, som vägar, järnvägar och flygplatser, skapar inte bara arbetstillfällen under byggfasen utan främjar också långsiktig ekonomisk tillväxt. Genom att underlätta rörlighet för människor och varor kan infrastrukturförbättringar stödja näringslivet och locka till sig investeringar, som gynnar hela landet.

- Hållbar infrastruktur för framtiden.* Investeringar i infrastruktur har långsiktiga konsekvenser. Det vi planerar idag blir verklighet om 20 - 30 år. Med övergången till miljövänliga transportalternativ är det nu viktigt att Stockholms län leder genom att prioritera eldrift, forskning och utveckling (FoU) samt klimathänsyn. Dessutom behöver vi hantera översvämningar med hållbara lösningar. En sådan hållbar infrastruktur gynnar inte bara regionen utan hela landet och gör oss redo för framtida utmaningar.
- Förbättrad arbetsmarknad och pendling.* En väl fungerande infrastruktur gör det möjligt för människor att enklare pendla till sina arbeten. Detta kan leda till en mer effektiv arbetsmarknad, där arbetskraften kan röra sig mer fritt och matchas med rätt jobb oavsett var de befinner sig. Detta gäller hela arbetsmarknadsregionen i Mälardalen.
- Innovations- och forskningscentrum.* Stockholms län är också ett centrum för innovation, forskning och teknologisk utveckling. Genom att investera i infrastruktur som gynnar forskning och utbildning, exempelvis effektiv kollektivtrafik, kan man skapa en miljö där människor kan samarbeta och utbyta idéer, vilket är positivt för hela landets utveckling och konkurrenskraft.
- Internationell anslutning.* Stockholm är Sveriges huvudstad och internationella ansikte. En modern och väl fungerande infrastruktur, inklusive flygplatser och hamnar, gör det möjligt för nationen att ha goda förbindelser med omvärlden. Detta är särskilt viktigt för internationell handel, turism och diplomati.
- Regionalt samarbete.* Infrastrukturprojekt i Stockholms län främjar regionalt samarbete genom att skapa bättre förbindelser mellan olika områden och städer. Detta leder till en mer integrerad och sammanhållen region som i sin tur bidrar till ökad effektivitet och nytta på nationell nivå.

Exempel på projekt med nationell nytta i Stockholm län är förstärkt infrastruktur för att öka tillgänglighet, framkomlighet och redundans till och från Arlanda. För att hantera möjligheter och brister relaterade till Arlanda behövs en Arlandaförhandling. Ett annat exempel på projekt med nationell nytta är en förstärkning på väg E4 genom en ny passage vid Södertälje kanal. Passagen är en förutsättning för att minska sårbarheten och öka framkomligheten på den väg som binder samman Stockholms län med hela södra Sverige.

I Stockholms län finns också tvärförbindelser som behövs för att binda ihop de olika delarna av regionen och stärker strukturen med de regionala stadskärnorna. Det innebär att både bostadsbyggande och arbetsmarknad stärks. Tvärförbindelser är avgörande för nödvändig kollektivtrafik samt att trafiksystemet blir mer robust. Tvärförbindelser minskar sårbarheter i det nationella transportsystemet, stärker transportvägarna och avlastar de centrala delarna av Stockholm. Ett exempel på projekt

med nationell och regional nytta är Tvärförbindelse Södertörn. Ett annat exempel är att stärka de nord-sydliga förbindelserna för att avlasta de centrala delarna i transportsystemet.

Regional nytta. *Projekt som bygger ihop regionen tvärkommunalt och utvecklar effektiva transporter i länet. En stärkt kapacitet i vägsystemet ökar framkomligheten och pålitligheten för godstransporter. Nya kopplingar för kollektivtrafiken i form av stombussar, binder ihop länet i nya relationer för arbetspendling. Det ger kapacitet som avlastar de centrala delarna och ökar möjligheterna att resa mellan olika målpunkter inom länet. Det stärker också tillgänglighet och kapacitet för person- och godstransporter till och från angränsande län.*

Exempel på regionalt betydelsefulla projekt är kapacitetsförstärkning av Norrortsleden vid Löttingetunneln och breddning på E18 Rosenkälla - Brottby – Söderhall vilket krävs för att hantera ökade trafikmängder då Förbifart Stockholm öppnas. Även pågående tunnelbaneutbyggnad i kommunerna Stockholm, Solna, Järfälla och Nacka är nödvändiga för regionens tillväxt.

Transporteffektivt samhälle. *Projekt som ökar samhälls- och klimatnyttan. De bidrar till minskad trängsel, stärker mänsklig gemenskap och minskar koldioxidutsläppen. Projekt som bidrar till förbättringar av samhällets funktioner genom ökad andel kollektivtrafik på land och vatten, lägre förbrukning av drivmedel och förbättrad framkomlighet. Projekten främjar välbefinnande, trygghet eller folkhälsa.*

Investeringar i infrastruktur bör vara målinriktade mot att skapa en mer hållbar och klimatvänlig framtid. Genom att prioritera projekt som minskar koldioxidutsläpp, främjar energieffektivitet och främjar en miljövänlig mobilitet kan vi bidra till att uppnå hållbarhetsmålen.

Exempel på projekt för ett transporteffektivt samhälle i Stockholm län är satsningar på elektrifiering och tekniska innovationer, kollektivtrafik och cykelinfrastruktur. Utbyggnad av elvägar för tung trafik är ett bra exempel tillsammans med en utbyggnad av laddinfrastruktur för personbilar och övrig fordonstrafik. En satsning på större bytespunkter krävs för att öka kollektivtrafikens effektivitet och konkurrenskraft till exempel Slussen, Gullmarsplan, Flemingsberg, Nacka bussterminal och Solna station. För att öka förutsättningarna för hållbara godstransporter, genom en överföring av gods från vägtransporter till sjöfart och järnväg, krävs förbättrade järnvägsanslutningar till hamnarna i Stockholm län.

Det finns en rad åtgärder och infrastrukturlösningar som är angelägna och av stor betydelse för enskilda kommuner och/eller mellankommunala samarbeten. Dessa kommer att föras fram i särskild ordning av berörda parter.

För kommunstyrelseordföranden i Stockholms län:

Mats Gerdau, förbundsordförande Storsthlm och Nacka kommun

Emanuel Ksiazkiewicz Pettersson, Botkyrka kommun

Hanna Bocander, Danderyds kommun

STORSTHLM

Hanna Svensson, Ekerö kommun

Sara Helge-Vikmång, Huddinge kommun

Eva Ullberg, Järfälla kommun

Daniel Källenfors, Lidingö stad

Ann-Charlotte Lindblad Söderman, Norrtälje kommun

Anders Önbäck, Nykvarns kommun

Marcus Svinhufvud, Nynäshamns kommun

Rickard Livén, Salems kommun

Olov Holst, Sigtuna kommun

Henrik Thunes, Sollentuna kommun

Sara Kukka-Salam, Solna stad

Karin Wanngård, Stockholms stad

Peter Schilling, Sundbybergs stad

Boel Godner, Södertälje kommun

Anita Mattsson, Tyresö kommun

Erik Andersson, Täby kommun

Mathias Bohman, Upplands Väsby kommun

Fredrik Kjos, Upplands-Bro kommun

Johan Skog, Vallentuna kommun

Tina Runhem, Vaxholms stad

Michaela Fletcher, Österåkers kommun